

Pula, magyar haditengerészek emlékművének avatása

2017. június 10.

Tisztelt Emlékezők!

Rólunk, magyarokról az a mondás járja, szeretünk újratemetni, gyásznapokat ülni. Holott semmi mást nem teszünk, mint igazságot szolgáltatunk, illetve megadjuk a végtisztességet azoknak, akik az elmúlt évszázad vérzivataros éveinek áldozatai és olyan sokan közülük jeltelen sírban nyugszanak.

Történelmünk során többször fordítottuk magunk felé a világ elismerő tekintetét. Így volt ez 1848/49-ben, mikor két nagyhatalommal folytatott élethalál harcban kényszerült térdre nemzetünk, de így volt ez 1956-ban is, amikor a rendíthetetlennek tűnő kommunista hatalom bástyáján ütöttek először rést a pesti srácok.

Most, a világháború idejének századik évfordulóján, amikor az egész világ emlékezik, nekünk is hallatni kell a hangunkat. A történelmet mindig a győztesek írják, ezért ők mindig pozitívak, a vesztesek pedig negatívak, akik megérdemlik a büntetésüket. Az I. világháborút követő években még minden hadviselő fél hőseknek tüntette fel katonáit, se szeri, se száma a felállított emlékeknek. De ne feledjük, a megszállás évtizedeiben még beszélni sem lehetett a két világháború magyar áldozatairól, nemhogy megemlékezni róluk, hovatovább a hőseket példaképként állítani.

Közel két évtizednek kellett eltelnie, hogy a háború utáni történelemtanítás elferdített szemléletén változtassunk, elhallgatott fejezeteiről tényszerűen beszélhessünk. A kommunista történelemszemlélet hazájukért életüket áldozó, nemzetükért felelősséget vállaló személyeket tüntetett fel negatív színben vagy éppen ellenségként, és helyükre a megszállókat kritikátlanul kiszolgáló kollaboránsokat állított példaképül. Azt nem állítom, hogy egyszerűen, de azért a rendszerváltozás után megindult az a folyamat, ami során az értékek folyamatosan a helyükre kerültek, kerülnek.

És ha már itthon tudunk hiteles történelemkönyveket adni a fiatalság kezébe, mindezeket a nagyvilág elé kell tárni. Az évforduló lehetőséget teremt arra, hogy hallassuk a hangunkat.

Több mint ezeregyszáz éves Kárpát-medencei történelmünk alatt hazánk határa többször változott. Volt, hogy három részre szakadt az ország, éltünk idegen megszállás alatt, és döntöttek rólunk nélkülünk győztes nagyhatalmak. A sorsunkról, területünkéről, népünkéről.

A látszólag szerencsésebb népek győztes csaták évfordulóján ünnepelnek, a mi naptárunk pedig gyásznappal van teletűzdelve. Trianon emléknap, október 6. és november 4. nemzeti gyásznappal, és megemlékezéseket tartunk a mohácsi és a muhi csata évfordulóján is. Most egy új megemlékezésre méltó nappal gyarapodott nemzeti naptárunk: a magyar haditengerészekre emlékezünk.

Kevesen tudják, hogy a magyar tengerészek az I. világháborúban fényesen bizonyították vitézségüket. Mutatja ezt a számos kitüntetés, és tanúja a tenger, ami megannyi hősnek lett végső nyughelye. Mindazonáltal mielőtt ezekből a hőstettekből egy csokorra valót felidéznenk, kalandozzunk el a régmúlt időkben.

IV. Béla királyunk a tatárok elől menekülve ért Dalmáciába, és 1242-ben Trauban szerezte meg az első hadigályánkat. Ennek Marinus nevű parancsnoka - aki később magyar gróf lett -, a legrégebbi ismert haditengerészisztünk. Nagy Lajos király hajóhada, már Velencével is fel tudta venni a versenyt. A hajók kikötője Ragusa lett, ami kitartott Zsigmond idejéig, míg - a Velence segítségével előretörő török - elfoglalta Dalmáciát.

Mátyás király idejében a török hajóival megszállta Otranto városát. IV. Sixtus pápa kérelmére a király Magyar Balázst küldte segítségül 600 huszárjával. A magyaroknak még egy ladikjuk sem volt. Végül furfangosan elvágták a török hajóraj vízvezetékét, amire ezek kénytelenek voltak elvitorlázni. Ez az egyetlen haditény a történelemben, amikor egy huszáregység megszalasztott egy hajórajt.

A szabadságharc kitörésekor Kossuth kezdeményezte a magyar tengeri hadiflotta megteremtését is. A kormány megvásárolta az "Implacabile" brigget, amelyet Londonban kellett volna felfegyverezni. Erre azonban a semlegességére hivatkozó angol kormány nem adott engedélyt, és lefoglalta. A

hajót végül átadták a londoni osztrák követnek, így az osztrák kincstári tulajdonba került.

A kiegyezés után fellendült a hajógyártás. Az adriai flotta a Császári és Királyi Hadügyminisztérium tengerészeti osztálya alá tartozott, és ahogy k.u.k. hadseregben az természetes volt, a Monarchia összes nemzetisége képviseltette magát. Szép számmal magyarok is, matróztól a flottaparancsnokig.

Okvetlenül említeni kell néhány nevet a Monarchia magyar tengerész parancsnokai közül. Thierry Ferenc sorhajókapitány, az új tengeralattjáró fegyvernem kiválósága, Mikuleczky Ferenc fregattkapitány, és a legnagyobb magyar tengeri repülő hős, Lucich Károly sorhajókapitány a Hadtörténeti Intézet és Múzeum későbbi parancsnoka, Konek Emil sorhajókapitány, a Viribus Unitis utolsó parancsnoka, Maxon Róbert sorhajóhadnagy, akit a Szent István csatahajón ért a halál, és mindenekelőtt Horthy Miklós flotta parancsnok.

Igaz, a magyar haditengerészek emléknapja június 10., emlékezve a 99 évvel ezelőtt elsüllyesztett Szent István csatahajóra, most mégis inkább egy száz évvel ezelőtti győztes tengeri csata, az otrantói győzelem eseményeit szeretném felidézni.

Ennek a tengeri csatának a jelentőségét a balliberális oldal történészei, ideológusai – éreztetve a későbbi kormányzó iránti ellenszenvüket – a mai napig szeretik eljelentékteleníteni.

Holott ez volt az Osztrák-Magyar haditengerészet legnagyobb csatája.

A tengersizorban az ellenség egy rendkívül erős zárat épített ki, ami elzárta a Monarchia hajóinak kijutását a Földközi tengerre, ezt sikerült 1917. május 15-én Horthynak a Novara, a Saida és a Helgoland cirkálókkal áttörni. A hazafelé tartó úton már háromszoros túlerővel találták magukat szemben. Ez a találkozás azért történhetett, mert a parancsnok - tengerész bajtársiasságból - az elsüllyesztett ellenséges hajóknak vízben úszó embereit lovagiasan kimentve, sok időt vesztett.

Az időközben kifutott ellenség messze hordó ágyúira nem tudtak válaszolni, így mesterséges ködöt fejlesztve kerültek az ellenség közelébe, ahol már a cirkálók ágyúi is hatásosak voltak. Horthy a csata csúcspontján észrevette, hogy egyik ágyúmestere összeesett. Kirohant a parancsnoki hídról, és a sebesültet fedezékbe húzta. Ekkor gránát csapódott be, elesett Szuborits Róbert első tiszt, de megsebesült és eszméletét veszítette a parancsnok is. Miután magához tért hordágyról vezényelte tovább hajócsoportját.

Említettem a tengerész bajtársiasságot, ami nem volt olyan természetes az ellenségénél. 1914 augusztusában a Zenta hadihajó nagy létszámú francia, angol hajócsoporttal vette fel a küzdelmet, míg találat érte és elsüllyedt. 173 matróz lelte halálát, akiket a vízben hagytak és csak kevesüknek sikerült öt

órás úszás után partot érni, ahol montenegrói hadifogságba kerültek.

A Szent István csatahajó tragédiája kapcsán okvetlenül meg kell emlékezni Maxon Róbert sorhajóhadnagyról a hajó nehéztüzérségének parancsnokáról, aki a túlélők elmondása szerint a hajón lévő magyarok gyámolítója, szerető és mindenütt közbenjáró feljebbvalója volt.

Az utolsó pillanatokig dolgozott a hajó megmentésén. A hajón akkor már nem volt hírközlési lehetőség, csak a személyes közlés. Még kereste és vezényelte az elmaradt matrózokat, de ezt a Végzet már nem várta be. A hajó felborult, és maga alá temette Maxont és számos tengerészbajtársát.

Haditengerészeink a Dunán is jelentős szerepet játszottak. Báró Wulff Olaf sorhajóhadnagy a dunai monitorokkal megtörte a belgrádi erődök ellenállását, ami által csapataink át tudtak kelni a Száván, ez tette lehetővé Szerbia elfoglalását. 1918-ban ugyanő monitoraival a viharos Fekete tengeren kelt át, és megszállta a dél-orosz kikötőket. Ezáltal lehetővé vált az ukrajnai gabona behozatala az éhező központi hatalmak területére.

A Monarchia teljes hajóállománya, ami 115 gőz és 95 vitorlás hajóból állt, teljes létszámban a győztesek birtokába került.

Csak melleleg jegyzem meg, hogy a győzők ezt a szokásukat a II. Világháború végén is gyakorolták, akkor 39 hajónk került szovjet tulajdonba. A Kolozsvár például Ural néven hajózott tovább.

Nyolcvan évvel ezelőtt, 1937-ben a Petőfi híd (akkori nevén Horthy Miklós híd) budai pillérénel felállították a magyar tengerészek emlékművét, a fiumei világítótorony 30 méter magas másával. A pillérből előrenyúlt a Novara hajó orra, rajta Szentgyörgyi István két monumentális bronzalakja. A háborúban súlyosan megsérült emlékművet természetesen nem állították vissza, bronzalakjait pedig felhasználták a Sztálin szobor öntéséhez.

Mikor leleplezzük ezt az emlékművet, szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik munkálkodnak a múlt feltárásán, akiknek fontos a történelmi igazság kiderítése, akiknek fontos, hogy az utókor, a felnövekvő ifjúság elé igazi példaképeket lehessen állítani.

Emlékezzünk a világháború összes magyar áldozatára, tudatában annak, hogy nem tudjuk megadni nekik az őket megillető végtisztességet. A mártírok vére magvetés – idézhetjük Tertullianus szavait, de fogalmazhatunk Máraival is: „Mindig új élet lesz a vérből”.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

